

กระบวนทัศน์ทางจิตตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้าง
ความสามารถในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์สำหรับนักศึกษาพยาบาล
The Paradigm of Contemplative Education
Enhance Humanized Care of Nursing Student

Received: June 20, 2020

Revised: July 7, 2020

Accepted: July 9, 2020

สุนิดา ชูแสง*

Sunida Choosang

มาเรียม นิลพันธุ์**

Maream Nillapun

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาและหาคุณภาพของกระบวนทัศน์ทางจิตตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์สำหรับนักศึกษาพยาบาล 2) เพื่อประเมินประสิทธิผลของกระบวนทัศน์ทางจิตตปัญญาศึกษา เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์สำหรับนักศึกษาพยาบาล และ 3) เพื่อขยายผลกระบวนทัศน์ทางจิตตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์สำหรับนักศึกษาพยาบาล ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ชั้นปีที่ 3 จำนวน 16 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบประเมินความสามารถในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ แบบสัมภาษณ์ความสามารถในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ และแบบบันทึกการเล่าเรื่องราว ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหา และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.86 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ Paired t-tests วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า กระบวนทัศน์ทางจิตตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการเรียนรู้ การวัดและการประเมินผล และปัจจัยสนับสนุน ประสิทธิผลของกระบวนทัศน์ทางจิตตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์หลังการใช้กระบวนทัศน์จิตตปัญญาศึกษาสูงกว่าก่อนใช้กระบวนทัศน์และพัฒนา

* นักศึกษาปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Doctor of Philosophy Student Program in Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Silpakorn University, Thailand

** อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Advisor, Assistant Professor Dr., Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Silpakorn University, Thailand

Corresponding Author E-mail Address: sunida_sdu@yahoo.com

.....
การสูงขึ้น และนักศึกษากลุ่มขยายผลกระบวนทัศน์ทางจิตตปัญญาศึกษาหลังเรียนมีความสามารถในการบริการ
ด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์สูงกว่าก่อนเรียนและมีพัฒนาการสูงขึ้น

คำสำคัญ : กระบวนทัศน์ทางจิตตปัญญาศึกษา/ การบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์/ นักศึกษาพยาบาล

Abstract

The purposes of this research were to : 1) developing and study the effectiveness of the paradigm of contemplative education to enhance humanized care of nursing students. 2) studying the effects of the paradigm of contemplative education to enhance humanized care of nursing students. 3) transportation the paradigm of contemplative education in- to enhance humanized care of nursing students. The research design was research and development. The subjects were 16 nursing students of Suan Dusit University The population of this study consisted of third-year nursing students, the sample consisted of 16 were selected by the instrument was nursing Cluster Random Sampling. The instrument was assessment form humanized care of nursing students, Interview form humanized care of nursing students, and the narrative recording form. The construct validity was correlated and the coefficient alpha of Cronbach was 0.86 Data were analyzed using means, standard deviations, and paired t-tests were used to analyze quantitative data. Content analysis was used to analyze qualitative data. The results of this study revealed that: The paradigm of contemplative education to enhance humanized care of nursing students consist of principles, objectives, contained 5 sequential steps, evaluation and supporting factors. The effectiveness of the paradigm of contemplative education to enhance humanized care of nursing found that the ability to enhance humanized care after using the paradigm of contemplative education is higher than before using the paradigm. The ability to enhance humanized care has improved and the students in the extension group of the ability to enhance humanized care after using the paradigm of contemplative education is higher than before using the paradigm.and humanized care has improved.

Keywords : Paradigm of Contemplative Education/ Humanized Care/ Nursing Students

บทนำ

การดูแลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ (Humanizing Care) เป็นการให้บริการสุขภาพที่มุ่งเน้นการเคารพคุณค่า และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ยอมรับในความคิด การตัดสินใจ และความเป็นตัวตนของผู้รับบริการ และเป็นการดูแลโดยยึดผู้รับบริการเป็นศูนย์กลาง อันจะเป็นการตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของผู้รับบริการได้อย่างเป็นองค์รวม นอกจากนี้การบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยให้การดำรงชีวิตของมนุษย์เป็นไปอย่างสันติสุข โดยเฉพาะในสังคมปัจจุบันที่มีความเจริญก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่าง ๆ อย่างมากมาย แต่เป็นความเจริญที่เน้นทางด้านวัตถุค่อนข้างสูงทำให้ขาดมิติทางด้านจิตสังคม และจิตวิญญาณ ที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกนึกคิดหรือความเชื่อซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนามนุษย์ วิชาชีพพยาบาลเป็นวิชาชีพที่มีความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตมนุษย์ ที่ต้องอาศัยความเข้าใจศาสตร์ของความเป็นมนุษย์ กับศาสตร์ทางการแพทย์ ผสมผสานกันเพื่อให้การดูแลภาวะสุขภาพโดยรวมของบุคคล กอปรกับพยาบาลเป็นบุคลากรที่ให้การดูแลผู้ป่วยอย่างใกล้ชิดมากกว่าบุคคลอื่น จากการศึกษาของ ศุภฤติจิต ภูมิวัฒน์ (Phumivadhana, 2020) พบว่าท่ามกลางความทุกข์จากการเจ็บป่วย พยาบาลควรเพิ่มความเห็นอกเห็นใจ และเอาใจใส่ ในการพยาบาลผู้ป่วยด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจเพื่อประโยชน์ต่อผู้ป่วย ตลอดจนสอดคล้องกับความคาดหวังของสังคม นอกจากนี้ผลของการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ยังช่วยให้พยาบาลเกิดความสุขใจจากการเป็นผู้ให้ และเมื่อใจของผู้ปฏิบัติเป็นสุขแล้วก็จะช่วยให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพดูแลผู้ป่วยได้อย่างเป็นองค์รวมอย่างแท้จริง ส่งผลดี ต่อหน่วยงานและองค์กรวิชาชีพ ดังคำกล่าวของทวิศิลป์ กุลนภาดล, นฤมล เหล่าโกสิน, สุพิรพัชร พิมพมาศ และ PS Keerthi Prabhakar (Koolnaphadol, Laokosin, Pimmas and Prabhakar, 2019: 91) วิชาชีพพยาบาลเป็นสาขาวิชาที่เน้นทักษะปฏิบัติต่อชีวิต จึงควรให้ความสำคัญของการตอบสนองความต้องการและให้การดูแลอย่างมีคุณภาพ แต่ทว่าสภาพสังคม เศรษฐกิจ ระบบสุขภาพที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งปัญหาการขาดแคลนอัตรากำลังประกอบกับมีการนำอุปกรณ์เทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการดูแลผู้ป่วยเพิ่มมากขึ้น ทำให้สัมพันธ์ภาพระหว่างผู้ป่วยกับพยาบาลลดลงรวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมที่มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้ระบบของกระบวนการให้บริการทางสุขภาพมุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีบำบัดอาการของโรคมากกว่าการคำนึงถึงจิตใจของผู้ป่วย ด้วยเหตุนี้ความเป็นศิลปะของการพยาบาลจึงไม่เด่นชัดมากเท่ากับบทบาทของความเป็นศาสตร์ สิ่งเหล่านี้น่าจะพัฒนาดีขึ้นได้ถ้ามีแรงผลักดันให้เกิดการดูแลผู้ป่วยด้วยหัวใจของความเป็นมนุษย์ สำหรับการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษาเป็นการเรียนรู้บนรากฐานการฝึกปฏิบัติจริง วางอยู่บนฐานของปัญญาในการเข้าถึงความจริง ความดี ความงามเป็นวิธีที่ช่วยให้เกิดการสังเกตและการสืบค้นภายในตนอย่างลึกซึ้ง สามารถเข้าถึงชุมพลปัญญาภายใน เรียนรู้ธรรมชาติของจิต ดังคำกล่าวของ ธนา นิลชัยโกวิท (Nilchaikovit, 2008) แนวคิดจิตปัญญาศึกษามุ่งเน้นสร้างกระบวนการใหม่ต่อชีวิตและความเป็นมนุษย์เน้นการปลูกฝังความตระหนักรู้ภายในตน ความเมตตา และมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม การพัฒนาจิตและการฝึกปฏิบัติ ทำให้ผู้เรียนเกิดปัญญาที่แท้จริง การเรียนการสอนทางการแพทย์เป็นการเรียนรู้โดยการฝึกปฏิบัติ พยาบาลจึงปกป้องผู้ป่วยด้วยการดูแลที่เคร่งครัด ทั้งการดูแลในภาวะปกติและในภาวะวิกฤต ถูกฉีดยา โอกาสที่ผู้เรียนจะลองผิดลองถูกจึงเป็นไปได้ การจัดการศึกษาพยาบาลมีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนมีอิสระและมีเสรีภาพที่จะคิดและปฏิบัติตามครรลองของความรู้ที่ได้พัฒนาขึ้นจาก

.....
กระบวนการศึกษา ผู้เรียนที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาได้นั้น จะมีการเชื่อมโยงสู่การพยาบาล โดยเรียนรู้ผ่านสถานการณ์จำลองเสมือนจริงเพื่อการเตรียมความพร้อมและการปฏิบัติในสถานการณ์จริง ด้วยกระบวนการพยาบาล ปัจจุบันได้มีการนำแนวคิดการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษามาใช้ทางการศึกษาแพทย์และพยาบาลมีการศึกษาวิจัยมากขึ้น จากการศึกษาของ ศิริรัตน์ จำปีเรือง, อมรรัตน์ วัฒนธรร, พูลสุข หิงคานนท์ และวารินทร์ แก้วอุไร (Chumpeeruang, Wattanatorn, Hingkanont and Keawurai, 2013: 11) พบว่านักศึกษาปรับเปลี่ยนความคิด ยอมรับและเปลี่ยนแปลงวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมกับตนเอง มีความรัก ความเมตตาต่อตนเองและผู้อื่น

การจัดการศึกษาพยาบาลของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต เป็นการจัดการศึกษาระดับสถาบันอุดมศึกษา ที่มุ่งผลิตบัณฑิตพยาบาล ตามหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต โดยสอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษาแห่งชาติ กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาพยาบาลศาสตร์ ที่มุ่งเน้นการจัดการศึกษาพัฒนาควบคู่กับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม เน้นการผลิตบัณฑิตพยาบาลให้มีสมรรถนะเชิงวิชาชีพในการให้การพยาบาลแก่บุคคลทุกช่วงวัย และทุกภาวะสุขภาพ ทั้งในโรงพยาบาลและในชุมชน รวมทั้งบ่มเพาะให้นักศึกษามีบุคลิกภาพที่ดี มีคุณสมบัติที่สร้างคุณค่าแก่ตนเอง และสังคมที่สอดคล้องกับความเป็นบัณฑิตในศตวรรษที่ 21 คุณสมบัติเหล่านี้จะทำให้ความเป็นวิชาชีพพยาบาลนั้น มีความสมบูรณ์คุณภาพของการพยาบาลดีขึ้น ในการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดา ทารก และการผดุงครรภ์ 1 เป็นรายวิชาทางการปฏิบัติที่มุ่งเน้น ฝึกปฏิบัติการพยาบาล โดยใช้กระบวนการพยาบาล เป็นการฝึกปฏิบัติงานของผู้เรียนที่เป็นนักศึกษาพยาบาลในชั้นปีที่ 3 ต้องฝึกปฏิบัติในแผนกฝากครรภ์และห้องคลอด ผลการประเมินการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติของปีการศึกษา 2561 พบว่าผู้เรียนให้ข้อมูลว่าลักษณะรายวิชาที่ฝึกมีความซับซ้อนมาก การดูแลผู้รับบริการที่มีสองชีวิตในเวลาเดียวกันบางเหตุการณ์เร่งด่วนส่งผลกระทบต่อจิตใจผู้ป่วยและญาติ ส่งผลให้ผู้เรียนบางคนเกิดความเครียด จากการศึกษาของ บุญสืบ โสโสม, ยอดสร้อย วิเวกวรรณ และเยาวดี สุวรรณนาคะ (Sosome, Wiwekwan, and Suwannaka, 2017: 245) ศึกษารูปแบบการให้บริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ในหญิงตั้งครรภ์ และการศึกษาสุกัญญา ศิริโสภารักษ์ และอารีวรรณ อ่วมตานี (Sirisoparuk and Oumtane, 2014: 289) เกี่ยวกับการประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของพยาบาลวิชาชีพ แต่ยังไม่พบการศึกษาเกี่ยวกับการดูแลผู้คลอดด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษาพยาบาลอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน จากปัญหาดังกล่าวจึงจำเป็นต้องพัฒนากระบวนการทัศน์การจัดการเรียนรู้ใหม่ เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพให้กับผู้เรียนอันจะทำให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนรู้ เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ตระหนักรู้ในตนเอง มีคุณค่าความเป็นมนุษย์ เข้าใจและเห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ทางการพยาบาลดูแลผู้ใช้บริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะส่งผลถึงการพัฒนามาตรฐานวิชาการและวิชาชีพพยาบาลและต่อวงการวิชาชีพการพยาบาลของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาและหาคุณภาพของกระบวนการทัศน์ทางจิตตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์สำหรับนักศึกษาพยาบาล
2. เพื่อประเมินประสิทธิผลของกระบวนการทัศน์ทางจิตตปัญญาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์สำหรับนักศึกษาพยาบาล
 - 2.1 เพื่อประเมินความสามารถในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์สำหรับนักศึกษาพยาบาลก่อนและหลังเรียน
 - 2.2 เพื่อศึกษาพัฒนาการความสามารถในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์สำหรับนักศึกษาพยาบาล
3. เพื่อขยายผลกระบวนการทัศน์ทางจิตตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์สำหรับนักศึกษาพยาบาล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้ ขอบเขตด้านตัวแปร ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย ตัวแปรต้น คือ กระบวนการทัศน์ทางจิตตปัญญาศึกษา ตัวแปรตาม คือ ความสามารถในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ชั้นปีที่ 3 จำนวน 120 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ชั้นปีที่ 3 จำนวน 16 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) โดยใช้กลุ่มการเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม กลุ่มขยายผลกระบวนการทัศน์ฯ ได้แก่ นักศึกษาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ชั้นปีที่ 3 จำนวน 8 คน การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 ใช้เวลา 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 8 ชั่วโมง รวมจำนวน 96 ชั่วโมง ระหว่างเดือน สิงหาคม พ.ศ. 2561 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2562 โดยการศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) แบ่งขั้นตอนการวิจัย เป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research : R1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนากระบวนการทัศน์ทางจิตตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์สำหรับนักศึกษาพยาบาล ด้วยการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการพยาบาล จำนวน 15 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ 5 คน อาจารย์ผู้สอน 5 คน และพยาบาลวิชาชีพ 5 คน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเป็นไม่ทางการ (Informal Interview) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และจัดสนทนากลุ่มนักเรียน (Focus Group Discussion : FGD) จำนวน 12 คน ประกอบด้วยนักเรียนที่มีความสามารถพื้นฐาน (Basic Ability) ทั้งเก่ง ปานกลาง และอ่อน ศึกษาและวิเคราะห์ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยใช้แบบวิเคราะห์เอกสาร เกี่ยวกับจิตตปัญญาศึกษา การเรียนการสอนทางการศึกษาพยาบาล การเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลองเสมือนจริง และการเรียนรู้ที่เน้นประสบการณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบวิเคราะห์เอกสาร บรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบบสัมภาษณ์

.....
ที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) เกี่ยวกับคุณลักษณะการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษาพยาบาล วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำมาสร้างแบบประเมินความสามารถในการบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษาพยาบาล

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development : D1) การพัฒนากระบวนการทัศน์ทางจิตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์สำหรับนักศึกษาพยาบาล โดยนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาพัฒนาเป็นโครงร่างกระบวนการทัศน์ จากนั้นนำร่างกระบวนการทัศน์ทางจิตปัญญาศึกษาตรวจสอบคุณภาพด้านสมเหตุสมผลโดยผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) จำนวน 12 คน ประกอบด้วย แล้วนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักศึกษาที่มีลักษณะไม่แตกต่างกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ ก่อนนำไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง ตรวจสอบตรงเชิงเนื้อหา และความสอดคล้องของกิจกรรมกับเป้าหมายที่กำหนด และตรวจสอบความสอดคล้องของกิจกรรม ให้สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง พิจารณาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research : R2) เพื่อทดลองใช้กระบวนการทัศน์ทางจิตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์สำหรับนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ โดยนำมาใช้กับนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ที่ฝึกภาคปฏิบัติรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดา ทารกและการผดุงครรภ์ 1 จำนวน 16 คน การดำเนินการวิจัยในขั้นตอนนี้เป็นการนำกระบวนการทัศน์ทางจิตปัญญาศึกษาที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้ โดยประยุกต์ใช้แบบการทดลองแบบกลุ่มตัวอย่างเดียว มีการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (One Group Pretest-posttest Design) และวัดซ้ำ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กระบวนการทัศน์ที่พัฒนาขึ้นนี้ใช้ในการสอนปฏิบัติการพยาบาลซึ่งมีการจัดการเรียนการสอนต่อเนื่องจำนวนสามวันต่อสัปดาห์ต่อเนื่องกันเป็นระยะเวลา 4 สัปดาห์ ขั้นตอนของกระบวนการสอนมี 5 ขั้นตอน หมุนวนเป็นวงจร โดยจำนวนวงจรขึ้นอยู่กับจำนวนประสบการณ์การปฏิบัติการพยาบาลที่จัดให้ผู้เรียน เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบประเมินความสามารถในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ แบบสัมภาษณ์ความสามารถในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ และแบบบันทึกการเล่าเรื่องราว ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหา โดยแบบประเมินความสามารถในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.86 ดังขั้นตอนในตารางที่ 1

.....
ตารางที่ 1 ขั้นตอน และกิจกรรมในกระบวนการทัศน์ทางจิตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการบริการ
ด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์

กระบวนการทัศน์ทางจิตตปัญญาศึกษา	แนวทางปฏิบัติ	กิจกรรม
ขั้นที่ 1 กำหนดปัญหาหรือความต้องการ (Problem Identify)		
1.1 การประเมินตนเอง	ฝึกปฏิบัติการอยู่กับตัวเองและการสงบนิ่ง	การฝึกจิตและพัฒนาใจ
		เรียกสติอยู่กับปัจจุบัน
		ผ่อนคลายตระหนักรู้
	ฝึกปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผ่านกระบวนการเชิงสัมพันธ์	ค้นหาทัศนคติในการเรียน
		สุนทริยสนทนา กรณีศึกษา
		การใช้สติกับการเรียนรู้และการทำงาน
1.2 สร้างแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงาน	ฝึกปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผ่านกระบวนการเชิงสัมพันธ์	คุณครูห้องคลออดในดวงใจ ลูกศิษย์ในฝัน
		การเสริมสร้างความมั่นใจด้านความรู้และทักษะปฏิบัติโดยการใช้สุนทริยสนทนา
		สร้างแรงบันดาลใจด้วยการปลดปล่อยอดีตเปลี่ยนอนาคต
ขั้นที่ 2 การเตรียมพร้อม (Prepare Concept)		
2.1 ปฏิบัติในสถานการณ์จำลองเสมือนจริง	ฝึกปฏิบัติผ่านกิจกรรมและประสบการณ์ตรงด้วยสถานการณ์จำลองเสมือนจริง	ปฏิบัติงานด้วยการสื่อสารแบบกัลยาณมิตร
		วางแผนการประเมินภาวะสุขภาพของผู้รับบริการอย่างมีสติและสมาธิ โดยผู้รับบริการมีส่วนร่วม
		วางแผนการประเมินภาวะสุขภาพของผู้รับบริการให้เกิดความถี่ถี่ถี่ ยืดหยุ่น คล่องตัวและต่อเนื่อง
		วางแผนการพยาบาลปฏิบัติการพยาบาลอย่างใคร่ครวญด้วยความรัก ความเมตตา
2.2 ประเมินผลการปฏิบัติ		ผู้เรียนสะท้อนคิดรายบุคคล และรายกลุ่ม และตระหนักถึงความสำคัญของวิธีการตัดสินใจแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น
ขั้นที่ 3 เตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่สถานการณ์จริง (Pre Briefing)		
3.1 มอบหมายกรณีศึกษา	ฝึกปฏิบัติผ่านกิจกรรมและประสบการณ์ตรง	การประเมินภาวะสุขภาพและทำความเข้าใจชีวิต
		การวินิจฉัยปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของผู้คลออด
		การวางแผนการพยาบาลที่เหมาะสมกับบริบทชีวิตของผู้รับบริการโดยการระบุหลักการและวิธีการที่จะปฏิบัติเพื่อให้เกิดการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์
3.2 ฝึาดิตตามการเตรียมน้อมนำสู่การปฏิบัติ		การปฏิบัติการพยาบาลด้วยความเป็นมิตรและให้ผู้รับบริการมีส่วนร่วม
		ประเมินผลการแก้ไขปัญหาย่างยั่งยืน

กระบวนการทัศน์ทางจิตตปัญญาศึกษา	แนวทางปฏิบัติ	กิจกรรม
ขั้นที่ 4 ดูแลด้วยหัวใจ เอาใจใส่ในคุณค่าของมนุษย์ (Practicing)		
4.1 แนะนำการปฏิบัติ	ฝึกปฏิบัติผ่านกิจกรรมและประสบการณ์ตรง	การประเมินภาวะสุขภาพและทำความเข้าใจชีวิต
		การวินิจฉัยปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของผู้คลอด
		การวางแผนการพยาบาลที่เหมาะสมกับบริบทของผู้รับบริการ
		การปฏิบัติการพยาบาลด้วยความเป็นมิตรและให้ผู้รับบริการมีส่วนร่วม
		ประเมินผลการแก้ไขปัญหาย่างยั่งยืน
4.2 ประเมินผลการปฏิบัติ		ผู้เรียนสะท้อนคิด และตระหนักถึงความสำคัญของวิธีการตัดสินใจแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น
ขั้นที่ 5 การประเมินสมรรถนะการปฏิบัติ (Performance Assessing: P)		
5.1 การทบทวนหลังปฏิบัติงาน	ฝึกปฏิบัติผ่านกิจกรรมและประสบการณ์ตรง	บันทึกการเล่าเรื่องราว
5.2 ประยุกต์ใช้สู่การปฏิบัติ		ระบุความรู้ ประสบการณ์ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานด้วยตนเอง
		สร้างสรรค์แนวทางการปฏิบัติงานด้วยตนเอง

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development : D2) เพื่อประเมินประสิทธิผลของกระบวนการทัศน์ทางจิตตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์สำหรับนักศึกษาพยาบาล ในการดำเนินงานนำกระบวนการทัศน์ทางจิตตปัญญาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์สำหรับนักศึกษาพยาบาลที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา แล้วนำไปขยายผลผู้วิจัยดำเนินงานเช่นเดียวกับการนำรูปแบบไปทดลองใช้จริงในขั้นตอนที่ 3 และประเมินประสิทธิผลในขั้นตอนที่ 4 ของการวิจัยและพัฒนา ทั้งนี้ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับการประสานงานกับอาจารย์ผู้สอนผู้สอนที่นำกระบวนการทัศน์ไปใช้ รวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้กระบวนการทัศน์ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา อาจารย์ผู้สอน และนักศึกษาที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการขยายผลครั้งนี้ โดยดำเนินการขยายผลกับนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 คณะพยาบาลศาสตร์ สอนดุสิต จำนวน 8 คนที่ฝึกปฏิบัติ ณ หอผู้ป่วยสูตินรีเวชกรรม

ผลการวิจัย

1) ผลการพัฒนากระบวนการทัศน์ทางจิตตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์สำหรับนักศึกษาพยาบาล ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การกำหนดปัญหาหรือความต้องการ (Problem Identify) ประกอบด้วย 2 ขั้นตอนย่อย คือ 1.1 การประเมินตนเอง (Assessing) และ 1.2 การสร้างแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงาน (Aspiring) ขั้นที่ 2 การเตรียมพร้อม (Prepare Concept) ประกอบด้วย 2 ขั้นตอนย่อยคือ 2.1 การเตรียมความพร้อมด้วยการปฏิบัติในสถานการณ์จำลองเสมือนจริง (Acting with the Simulation) และ 2.2 การประเมินผลการปฏิบัติ (Analyzing the Results) ขั้นที่ 3 เตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่สถานการณ์จริง (Pre Briefing) ประกอบด้วย 2 ขั้นตอนย่อยคือ 3.1 การมอบหมาย

.....
กรณีศึกษา (Assigning) และ 3.2 การเฝ้าติดตามการเตรียมความพร้อมนำสู่การปฏิบัติ (Attendant) และขั้นที่ 4 การดูแลด้วยหัวใจ เอาใจใส่ในคุณค่าของมนุษย์ (Practicing) ประกอบด้วย 2 ขั้นตอนย่อยคือ 4.1 แนะนำการปฏิบัติ (Advise) และ 4.2 ประเมินผลการปฏิบัติ (Adjudge) ประเมินผลการปฏิบัติ (Adjudge) ขั้นที่ 5 การประเมินสมรรถนะการปฏิบัติ (Performance Assessing) ประกอบด้วย 2 ขั้นตอนย่อย คือ 5.1 การทบทวนหลังปฏิบัติงาน (After Action Review) และ 5.2 ประยุกต์ใช้สู่การปฏิบัติ (Applying)

2) ประสิทธิภาพของกระบวนการทัศน์ทางจิตตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์สำหรับนักศึกษาพยาบาล ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ของนักศึกษาพยาบาลตามวัตถุประสงค์ โดยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ t-paired simple test ดังนี้

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความสามารถในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ก่อนและหลังเรียนด้วยกระบวนการทัศน์ทางจิตตปัญญาศึกษา

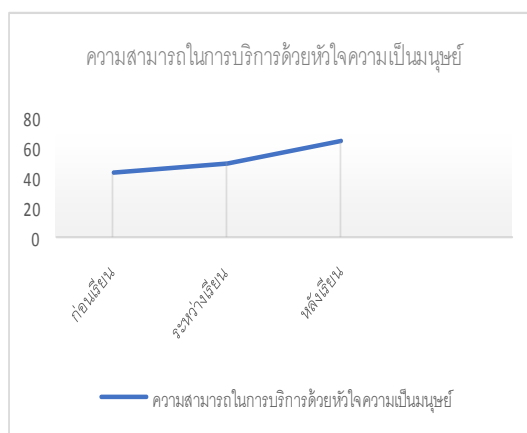
ความสามารถในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์	คะแนนเต็ม	ก่อนการทดลอง $\bar{X}$	S.D.	หลังการทดลอง $\bar{X}$	S.D.	t	p-value
บริการด้วยหัวใจ	25	14.44	0.40	21.75	0.52	13.21*	0.00
ทักษะการพยาบาลที่ดี	25	13.50	0.69	20.25	0.61	14.69*	0.00
การมีส่วนร่วมของผู้รับบริการ	25	15.06	0.93	22.19	1.12	7.83*	0.00
ความสามารถโดยรวม	75	43.00	1.12	64.19	0.73	23.42*	0.00

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 เมื่อเปรียบเทียบผลการใช้กระบวนการทัศน์ทางจิตตปัญญาศึกษาโดยรวมและแยกตามรายด้านพบว่าค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์สูงกว่าก่อนเรียนด้วยกระบวนการทัศน์ทางจิตตปัญญาศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าผลการใช้กระบวนการทัศน์ทางจิตตปัญญาศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ การมีส่วนร่วมของผู้รับบริการ ($\bar{X}$ =22.19, S.D.=1.12) การบริการด้วยหัวใจ ($\bar{X}$ =21.75, S.D.=0.52) และทักษะการพยาบาลที่ดี ($\bar{X}$ =20.25, S.D.=0.61)

.....
แผนภาพที่ 1 แสดงผลของพัฒนาการความสามารถในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ก่อนและหลังการใช้กระบวนการทัศน์ภาพรวม

จากภาพที่ 1 พบว่าผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยความสามารถในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์โดยรวมของนักศึกษา ก่อนการทดลอง ระหว่างและหลังมีค่าเพิ่มขึ้นตามลำดับทั้งโดยรวมและรายด้าน

3) ผลการขยายผลของกระบวนการทัศน์ทางจิตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์สำหรับนักศึกษาพยาบาล

ความสามารถในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์	คะแนนเต็ม	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		p-value
		Median	Min-max	Median	Min-max	
บริการด้วยหัวใจ	25	14.88	12.00-17.00	20.25	20.00-24.00	0.01
ทักษะการปฏิบัติพยาบาลที่ดี	25	13.63	12.00-16.00	18.50	19.00-22.00	0.00
การมีส่วนร่วมของผู้รับบริการ	25	15.00	14.00-17.00	21.13	20.00-24.00	0.00
ความสามารถโดยรวม	75	43.50	40.00-46.00	59.88	54.00-63.00	0.01

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 โดยภาพรวมพบว่าผลการวิเคราะห์ค่ามัธยฐานคะแนนความสามารถในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์โดยรวมของนักศึกษา ก่อนและหลังการทดลองเท่ากับ 43.50 และ 59.88 ตามลำดับ และจากการทดสอบค่า Wilcoxon Math Parired Signed Rank Test พบว่านักศึกษาพยาบาลมีคะแนนเฉลี่ยหลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ค่ามัธยฐานคะแนนความสามารถในการบริการด้วยหัวใจ ความเป็นมนุษย์รายด้านพบว่าค่ามัธยฐานคะแนนความสามารถในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ทุกด้านได้แก่ บริการด้วยหัวใจ ทักษะการปฏิบัติการพยาบาลที่ดี และการมีส่วนร่วมของผู้รับบริการหลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาและหาคุณภาพของกระบวนการทัศน์ทางจิตตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์สำหรับนักศึกษาพยาบาล กระบวนการทัศน์ทางจิตตปัญญาศึกษา (5P_{2A} Model) ซึ่งผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้วพบว่า กระบวนการทัศน์ทางจิตตปัญญาศึกษามีคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและเชิงเนื้อหา มีคุณภาพเพียงพอต่อการนำไปใช้จัดการเรียนการสอน มีความเหมาะสมและครอบคลุมความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างความสามารถในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์สำหรับนักศึกษาพยาบาล ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกระบวนการทัศน์ทางจิตตปัญญาศึกษาได้พัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบ มีการดำเนินการตามขั้นตอนของวิธีการเชิงระบบ โดยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการจัดการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนากระบวนการทัศน์ (Joyce, Weil and Calnoun, 2015: 13) และทิสนา แคมมณี (Khammanee, 2016) ที่สรุปว่าการออกแบบการเรียนการสอนเป็นแบบแผนการดำเนินการสอนที่ได้รับการจัดอย่างเป็นระบบ สัมพันธ์สอดคล้องกับทฤษฎี โดยกระบวนการเรียนการสอนต้องมีทฤษฎีรองรับ นอกจากนี้ยังมีการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ผู้สอน และพฤติกรรมการณ์เรียนของนักศึกษาพยาบาล รวมทั้งการวิเคราะห์ผู้เรียน และภาระงาน เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการออกแบบการจัดการเรียนการสอนและเป็นกระบวนการศึกษาร่วมกัน เพื่อค้นหาสิ่งที่ดีที่สุดในตนเองของนักศึกษาพยาบาล สอดคล้องกับแนวคิดของ Preskill and Catsambas (2006) จะช่วยเสริมสร้างการรู้จักตนเองตามแนวคิดของ Rose (2012) ให้แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมสร้างความไว้วางใจ เป็นกิจกรรมอย่างแรกที่ต้องดำเนินการในการสอนการรู้จักตนเอง ระยะนี้ผู้เรียนจะตั้งเป้าหมาย วาดฝันสิ่งที่ตนเองต้องการ ตามศักยภาพ ความสามารถ ที่มีเป็นเป้าหมายระยะสั้น ที่ชัดเจน เหมาะสม ไม่สูงหรือต่ำเกินไป แต่มีความท้าทาย สอดคล้องกับแนวคิดของ Cooperrider, Whitney and Stavros (2011) ได้กล่าวถึงปัจจัยแห่งความสำเร็จ ได้แก่ การแบ่งปันความปรารถนาที่วาดฝันในอนาคต การออกแบบการปฏิบัติเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ ที่จะทำให้ร่างฝันเกิดคุณค่าที่กระจ่างชัด เกิดความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการอย่างมีเหตุผล นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงใหม่ที่ยากให้เกิดขึ้น

2. จากผลการประเมินประสิทธิผลของกระบวนการทัศน์ทางจิตตปัญญาศึกษา มีผลการวิจัยดังนี้

2.1 พบว่าหลังเรียนตามกระบวนการทัศน์ทางจิตตปัญญาศึกษา นักศึกษาพยาบาลมีความสามารถในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากการดำเนินการกระบวนการสอนมุ่งเน้นไปที่การสร้างบรรยากาศ การสร้างทัศนคติที่ดีในการดูแลเพื่อนมนุษย์ เพื่อให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ในการเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น เข้าใจชีวิตและเรียนรู้ความทุกข์ยากของบุคคล สอดคล้องกับการศึกษาของปานทิพย์ ปุณณานนท์ และกุลธิดา พานิชกุล (Poorananon and Panidchakul, 2018) เพื่อให้นักศึกษารู้จักการให้ การมีจิตเมตตาและเกิดความศรัทธาในการทำความดี ตั้งจิตแน่วแน่ในการทำความดี เพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ให้พ้นทุกข์ ได้ฝึกปฏิบัติเรียนรู้ในสภาพจริงอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยความสามารถในด้านปฏิบัติการพยาบาลต่ำที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับหลายการศึกษาที่ผ่านมา ปานทิพย์ ปุณณานนท์ และกุลธิดา พานิชกุล (Poorananon and Panidchakul, 2018) ศึกษาความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนการสอนตามกระบวนการทัศน์ทางจิตตปัญญาศึกษาข้างต้นนั้นส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นที่การทำความเข้าใจผู้รับบริการ

.....
ด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ทำให้แนวทางด้านอื่น ๆ ไม่ชัดเจนเท่าที่ควร รวมทั้งความพร้อมทางด้านพื้นความรู้เดิมจะมีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ทางการเรียนภาคปฏิบัติซึ่งในการศึกษาพยาบาลนั้นความรู้พื้นฐานเดิมหรือความรู้ภาคทฤษฎีจะต้องนำมาเชื่อมโยงความรู้สู่การเรียนรู้ในภาคปฏิบัติ เพื่อให้เกิดทักษะทางการพยาบาลและช่วยในการปฏิบัติการพยาบาลมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น จึงทำให้นักศึกษามีระดับความสามารถในด้านนี้ต่ำกว่าด้านอื่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Paterson and Zderad (2007) ที่เน้นว่าการให้บริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์พยาบาลต้องสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้รับบริการสุขภาพ

2.2 พบว่าผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยความสามารถในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์โดยรวมของนักศึกษา ก่อนการทดลอง ระหว่างการทดลองและหลังการทดลองมีค่าเพิ่มขึ้นตามลำดับทั้งโดยรวมและรายด้าน เนื่องจากกระบวนการทัศน์ทางจิตปัญญาศึกษา ประกอบด้วยขั้นตอนที่ประกอบด้วย การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น ได้จัดการเรียนรู้ผ่านเรื่องเล่า กรณีศึกษา สถานการณ์จำลองเสมือนจริงและการปฏิบัติ จึงเกิดการเชื่อมโยงความรู้แบบองค์รวมสอดคล้องกับการศึกษาของ ปราณี อ่อนศรี (Pranee Onsri, 2014) พัฒนาการดูแลแบบองค์รวมด้วยจิตปัญญาศึกษา : กระบวนทัศน์ใหม่ของการศึกษาพยาบาลด้วยกิจกรรมสุนทรียสนทนาและการฟังอย่างลึกซึ้ง สร้างความไว้วางใจ เรื่องเล่าเร้าพลัง และการผ่อนคลายตระหนักรู้ พบว่านักศึกษาเข้าใจแนวคิดการดูแลแบบองค์รวมด้วยจิตปัญญาและวิถีประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เข้าใจตนเองทำงานเป็นทีมได้ดี เข้าใจ ให้อภัยเพื่อนมากขึ้น สอดคล้องกับ บุญสืบ โสโสม, ยอดสร้อย วิเวกวรรณ และเยาวดี สุวรรณาคะ (Sosome, Wiwekwan and Suwannaka, 2017) ศึกษาารูปแบบของการให้บริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์สำหรับการพยาบาลหญิงตั้งครรภ์ องค์ความรู้จากประสบการณ์ของนักศึกษาพยาบาล พบว่าการนำแนวคิดการให้บริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ที่เคยเรียนมาประกอบด้วยประเด็น ดังนี้ ให้บริการเหมือนญาติ ให้สิทธิเท่าเทียมกัน นักศึกษาเล่าว่าต้องยึดหลักให้สิทธิการเข้าถึงบริการอย่างเท่าเทียมกัน โดยที่ไม่รังเกียจ ไม่เลือกปฏิบัติ คำนึงถึงความเชื่อ และวัฒนธรรมของหญิงตั้งครรภ์ ยึดครอบครัวเป็นศูนย์กลาง สนับสนุนให้สามี และคนในครอบครัวมีส่วนร่วมในการ ให้กำลังใจ การปลอบใจเพื่อให้หญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะแทรกซ้อนไม่รู้สีกังวล สอดคล้องกับข้อเสนอของนักวิชาการทางการพยาบาลหลายคน (Fenton, 1987, Moura, 2007 and Aloni, 2011) ที่เสนอว่าการให้บริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว และยังเป็นหญิงตั้งครรภ์ด้วยแล้วควรสนับสนุนให้คนในครอบครัวมีส่วนร่วมในการดูแล ประกอบกับการใช้สุนทรียสนทนาและการฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening) จะทำให้ผู้เรียนเปิดใจ ไว้วางใจ รู้สึกปลอดภัยในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้เกิด Growth Mindset เพื่อมุ่งพัฒนาอุปสรรคต่าง ๆ ไปสู่เป้าหมาย มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์อย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์ที่มองภาพรวม ของระบบใหญ่และพิจารณา ระบบย่อยที่อยู่ใกล้ตัวด้วยความรับผิดชอบว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของระบบใหญ่เสมอแล้วก็เกิดจิตสำนึกร่วมที่จะพัฒนาตนเองในการพัฒนางานซึ่งเป็นความรับผิดชอบด้วยความเต็มใจ

3. ผลการขยายผลกระบวนการทัศน์ทางจิตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์สำหรับนักศึกษาพยาบาล พบว่านักศึกษาพยาบาลกลุ่มขยายผลการวิจัยที่เรียนตามกระบวนการทัศน์ทางจิตปัญญาศึกษาหลังเรียนมีความสามารถในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์สูงกว่าก่อนเรียน และนักศึกษาพยาบาลมีพัฒนาการของความสามารถในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์สูงขึ้น

ทั้งนี้เป็นเพราะกระบวนการทัศน์ทางจิตตปัญญาศึกษาที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) โดยเริ่มจากขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Analysis : R₁) ซึ่งทำให้ทราบปัญหาที่แท้จริงและความต้องการจำเป็นของกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการพัฒนา โดยอาศัยการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีที่ยึดถืออย่างครอบคลุมปัญหาที่พบ เพื่อให้ได้หลักการไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบในการวิจัยเรื่อง กระบวนการทัศน์ทางจิตตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์สำหรับนักศึกษาพยาบาล ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหารควรมีการกำหนดเป็นนโยบายหรือจุดเน้นที่ชัดเจน โรงพยาบาลแหล่งฝึกปฏิบัติต้องให้ความสำคัญ และให้ความร่วมมือในการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรม

2. ข้อเสนอแนะในการนำกระบวนการทัศน์ฯ ไปใช้

2.1 ผู้สอนควรศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการทัศน์ทางจิตตปัญญาศึกษาอย่างละเอียด ให้ครบทุกขั้นตอน ต้องศึกษาและทำความเข้าใจความสามารถในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ และเครื่องมือการวัดและประเมินผลอย่างละเอียด เพื่อสามารถทำการประเมินผลได้ตามวัตถุประสงค์ สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ผู้สอนต้องมีความรอบรู้ในเนื้อหาที่สอนเป็นอย่างดี และต้องใช้เวลาเพื่อการเรียนรู้ตามกระบวนการทัศน์ฯ ทั้งใน และนอกเวลาเรียนอย่างเพียงพอ

2.2 จากผลการใช้กระบวนการทัศน์ทางจิตตปัญญาศึกษาพบว่าในขั้นตอนเตรียมความพร้อมด้วยสถานการณ์จำลองเสมือนจริงมีผลต่อการนำความรู้เชื่อมโยงต่อการปฏิบัติในหอผู้ป่วยผู้สอนควรมีความรู้ความเข้าใจในสถานการณ์จำลองและเนื้อหาที่เรียนเป็นอย่างดี และควรปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนรู้ในขั้นเตรียมความพร้อมโดยการเพิ่มเงื่อนไข เพื่อให้ให้นักศึกษาวางแผนแก้ปัญหา มีความไวต่อคำบอกเล่าของผู้รับบริการ และการใช้คำถามเชิงลึกเพื่อทำความเข้าใจสถานการณ์ตามสภาพจริงของผู้บริการเพิ่มขึ้น

2.3 ระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ อาจารย์นิเทศควรใช้คำถามเชิงวิพากษ์ ซึ่งเป็นคำถามที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิด และอาจารย์ต้องฟังอย่างตั้งใจในเรื่องราวที่นักศึกษาเล่าให้ฟัง และร่วมสนทนากับนักศึกษาเกี่ยวกับสิ่งที่นักศึกษาคิด มีความรู้ ตลอดจนความรู้อื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับสถานการณ์นั้น เพื่อส่งเสริมความสามารถในการบริการด้วยมนุษยด้านการปฏิบัติการพยาบาลที่ดี

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่น่าจะทำการศึกษาต่อไป ดังนี้

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบผลของการนำกระบวนการทัศน์จิตตปัญญาศึกษาไปทดลองใช้ในนักศึกษาพยาบาลแต่ละชั้นปีที่หลักสูตรกำหนดให้เรียนในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลโดยเน้นในด้านการพัฒนาความสามารถในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ด้านปฏิบัติการพยาบาลที่ดี
2. ควรศึกษาติดตามเป็นระยะถึงความคงทนของความสามารถในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ที่เกิดขึ้นในตัวนักศึกษาและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

References

- Aloni, N. (2011). “Empowering Dialogues in Humanistic. Education. Educational Philosophy and Theory”. [Online]. Retrieved September 12, 2019, from <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1111/j.1469-5812.2011.00789.x>.
- Chumpeeruang, S., Wattanatorn, A., Hingkanont, P. and Keawurai, W. (2013). “Development of Curriculum to Enhance Desirable Characteristics through Dialogue for Nursing Students”. *Journal of Education Naresuan University* 15(3): 9-15. (in Thai)
- Cooperrider, D.L., Whitney, D. and Stavros, J. M. (2011). *Appreciative Inquiry Handbook: for Leaders of Change*. 3rd ed. Berrett-Koehler Publishers .
- Fenton, M.V. (1987). “Development of the Scale of Humanistic Nursing Behaviors. Nursing Behaviors”. *Nursing Research* 36(2): 82-87.
- Joyce, B., Weil, M. and Calhoun, E. (2015). *Model of Teaching*. 9th ed. London: Allyn and Bacon.
- Khammanee, T. (2016). *Science of Teaching: Knowledge for Effective Learning Process*. 12th ed. Bangkok: Chulalongkorn University Publishers. (in Thai)
- Koolnaphadol, T., Laokosin, N., Pimmas, S. and Prabhakar, K. (2019). “Humanized Care Behaviors of Graduated Nurses in Bachelor of Nursing Science Program, Boromarajonani College of Nursing, Changwat Nonthaburi”. *Maharakham Hospital Journal* 16(1): 90-97. (in Thai).
- Moura, S. (2007). “Building Comfort with Ambiguity in Nursing Practice”. *Clinical Journal of Oncology Nursing* 11(2): 259-263.
- Nilchaikovit, T. (2008). *Transformative Learning and Contemplative Education. Contemplative Education: Education for Human Development*. 2nd ed. Nakhon Pathom: Mahidol University. (in Thai)

-
- Onsri, P. (2014). “Contemplative Education : Education for Human Development 21st Century”. **Journal of The Thai Army Nurses** 15(1): 7-11. (in Thai).
- Phumivadhana, S. (2020). “Humanized Nursing Care for Patients Receiving Invasive Mechanical Ventilator : from Concept to Practice”. **Vajira Nursing Journal** 22(1): 70-91. (in Thai)
- Poorananon, P. and Panidchakul, K. (2018). “Self-development for Evidenced-based Human Caring in Nursing Students”. **Journal of Boromarajonani College of Nursing, Bangkok** 34(2): 125-137. (in Thai)
- Preskill, H. and Catsambas, T. (2006). **Reframing Evaluation through Appreciative Inquiry**. Sage Pubication: Thousand Oaks.
- Paterson, j. and Zderad, l. (2007). **Humanistic Nursing: Meta-theoretical Essays on Practice**. [Online]. Retrieved September 24, 2019, from https://books.google.co.th/books?id=o_SGAwAAQBAJ&pg=PA94&lpg=PA94&dq=paterson.
- Rose, G. (2012). **Visual Methodologies: An Introduction to The Interpretation of Visual Materials**. 3rd ed. London: Sage.
- Sirisoparuk, S. and Oumtanee, A. (2014). “Experience of Being a Professional Nurse Providing Humanized Care for Patients”. **Journal of The Royal Thai Army Nurses** 15(2): 189-297. (in Thai).
- Sosome, B., Wiwekwan, Y. and Suwannaka, Y. (2017). “The Humanized Health Care Model for Nursing Care Pregnancy Women: Knowledge from Nursing Students’ Experiences”. **Journal of MCU Peace Studies** 5(2): 245-258. (in Thai).